

Staffangymnasiet
Norrtullsgatan 3
826 80 Söderhamn

2010-11-24
1 (7)
Dnr: 40-2010:30

Söderhamns kommun
826 80 Söderhamn

Kvalitetsgranskning av Staffangymnasiet i Söderhamns kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat om undervisningen i samhällskunskap på tre av skolans yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Samhällskunskap A på Bygg-, Fordons- och Industriprogrammen i hög grad utgår från ämnets mål att sträva mot. Undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. Skolan arbetar med att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper. Undervisningen utgår däremot i låg grad från programmålen. Skolan behöver genomföra insatser inom följande områden för att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen

Områden som bör förbättras:

- Rektorn behöver genomföra insatser så att planeringen av undervisningen i högre utsträckning utgår från programmålen och samverkan mellan lärarna i kärn- och karaktärsämnena utökas.

En uppföljning av detta beslut kommer att ske genom att Söderhamns kommun inom tre månader efter beslutsdatum, d.v.s. senast den 24 februari 2011, inkommer till Skolinspektionen, avdelningen i Stockholm, med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Skolinspektionens granskning av undervisningen i samhällskunskap i Staffangymnasiet i Söderhamns kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program under perioden 1 april 2010 till 29 oktober 2010. Skolinspektionen ska granska ett antal gymnasieskolors yrkesförberedande program avseende undervisningen i kärnämnet samhällskunskap. Detta är angeläget eftersom elever på yrkesförberedande program generellt sett har lägre måluppfyllelse än elever på studieförberedande program i ämnet. Granskningen kommer att inriktas på skolors förmåga att anpassa undervisningen så att alla elever får förutsättningar att nå maximala resultat och minst godkänt. Syftet är att måluppfyllelsen i samhällskunskap på yrkesförberedande program ska öka.

Kvalitetsgranskningens huvudfrågeställning är **om undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen**. Med ändamålsenlig undervisning avses här en undervisning som utgår från målen att sträva mot för ämnet samhällskunskap och programmålen. För att vara ändamålsenlig måste undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. En ändamålsenlig undervisning ställer även krav på skolornas arbete för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygsättning. Därför kommer kvalitetsgranskningen även att beröra detta område. I bilaga till detta beslut återfinns en lista över samtliga bedömningspunkter som omfattas av granskningen. Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

I granskningen ingår 40 gymnasieskolor. Varje skola får efter granskningen ett beslut. Dessutom kommer Skolinspektionen redovisa övergripande iakttagelser och slutsatser i en kvalitetsgranskningsrapport i slutet av året. Denna övergripande rapport kommer att publiceras på Skolinspektionens webbplats samt skickas till samtliga skolor som ingått i granskningen.

Staffangymnasiet i Söderhamns kommun ingår i granskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Skolan besöktes den 7-9 september 2010. I skolan granskades Byggprogrammet (BP), Fordonsprogrammet (FP) och Industriprogrammet (IP). Beslutsunderlaget utgörs av dokument från skolan samt av den information som samlats in genom intervjuer med elever, lärare och rektorn samt genom observationer av lektioner i Samhällskunskap A på aktuella program. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Staffangymnasiet är utredarna Joakim Norberg och Tomasz Czarnik.

Beskrivning av skolan

Staffangymnasiet är den enda kommunala gymnasieskolan i Söderhamns kommun. Skolans äldsta delar härrör från 1860-talet och skolan har i olika omgångar byggts ut under 1950- och 1960-talet. Läsåret 2010/11 har Staffangymnasiet ca 930 inskrivna elever, vilka är fördelade på tolv nationella program, på individuellt program och på lärlingsprogrammet. Sedan år 2001 läser eleverna på Bygg-, Fordons- och Industriprogrammen sina karaktärsämnen på Flygstaden (ca 5 km utanför Söderhamn). Flygstaden är en benämning på det område som Hälsinge Flygflottilj (F 15) disponerade fram till dess nedläggning år 1998, och som idag innehåller byggnader och lokaler för företag och institutioner. Skolledningen på Staffangymnasiet utgörs av en gymnasiechef och tre rektorer.

Motivering till beslutet***Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot***

I Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan finns mål att sträva mot för ämnet. I ämnet samhällskunskap ska skolan i sin undervisning bland annat sträva efter att eleven omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Av Skolverkets programhäften för de granskade programmen framgår att mål att sträva mot är utformade så att de ska visa vilka kunskaper som skolan ska sträva efter att alla elever utvecklar. Dessa mål sätter inte någon gräns för elevernas utveckling. Målen att sträva mot ska vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög grad utgår från ämnets mål att sträva mot. De används som underlag vid planeringen av undervisningen, vilket framkommer via den insända lokala kursplanen. I denna finns bland annat formuleringar om att eleverna ska kunna redogöra för Sveriges politiska partier, deras ideologiska bakgrund och hur Sverige styrs på olika nivåer samt reflektera över internationella relationer och Sveriges roll i de internationella sammanhangen. I lärarintervjun har det också framkommit att målen att sträva mot används vid planeringen av undervisningen. Dessa mål bryts dock inte ut enskilt, utan vid planeringen vävs mål att sträva mot och kursplanemål ihop så att de bildar en helhet

inför undervisningen i Samhällskunskap A. Med andra ord använder undervisande lärare såväl målen att sträva mot som målen att uppnå vid planeringen, och konkretiserar detta i en lokal kursplan.

Insända dokument, intervjuer med elever och lärare samt lektionsbesök visar också att undervisningen behandlar demokratins värdegrund och olika perspektiv på samhället. Exempelvis finns det frågor i de skriftliga proven som utgår från ett genusperspektiv, och frågan om människors lika värde brukar bland annat tas upp i samband med att utländerna behandlas. Det förekommer olika typer av förberedda debatter på lektionerna, där eleverna går in en roll och ska vara för eller emot i en viss sakfråga. Lektionerna ger eleverna mycket utrymme att diskutera och uttrycka olika ståndpunkter. Eleverna har också arbetat med politiska partier och tagit del av deras politiska budskap.

Vidare visar intervjuer och lektionsbesök att eleverna får använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor. Exempelvis förekommer lärargenomgångar, debatter och diskussioner, enskilda arbeten, grupparbeten och studiebesök. Elevernas övas också i ett vetenskapligt förhållningssätt i och med att de tränas i att behandla olika typer av källor och information på ett källkritiskt sätt.

Utgår undervisningen från programmålen

Av förordningen om särskilda program mål för gymnasieskolans nationella program anges de särskilda program mål som gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

Enligt Skolverkets programhäften för de granskade programmen signalerar program målet att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke ska märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna ska uppfatta sin utbildning som en helhet. För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen ska sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneslärare.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Insända dokument, intervjuer med lärare, elever och rektorer samt lektionsbesök visar att undervisningen i låg grad utgår från program målen för Bygg-, Fordons- och Industriprogrammet. Program målen används inte som underlag vid planeringen av undervisningen. Undervisande lärare i Samhällskunskap A samverkar inte med lärarna i karaktärsämnena när det gäller utformningen av kursen Samhällskunskap A. Däremot kan framhållas att undervisande lärare knyter an till andra ämnen i

samhällskunskapsundervisningen, så som exempelvis historia. Skolinspektionen bedömer att programansvarig rektor därför behöver ta ett större ansvar för att få till stånd en ökad samverkan mellan lärare i Samhällskunskap A och i synnerhet lärare i karaktärsämnena.

Intervjuer med lärare och elever samt lektionsbesök visar att undervisningen emellertid i viss grad knyter an till elevernas studieinriktning, även om de specifika programmålen inte används. Exempelvis förekommer det att undervisande lärare vid lärargenomgångar ger olika exempel som knyter an till elevernas program. Lärarintervjun visar också att undervisande lärare brukar presentera ett kursupplägg i Samhällskunskap A som bygger på så kallad infärgning mot de olika yrkesprogrammen. Men om eleverna inte vill arbeta infärgat, utan föredrar mer generella kunskaper i samhällskunskap, brukar undervisande lärare vara lyhörd för detta och inte påtvinga systematisk infärgning.

Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Skolan ska stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidsstro. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Lärarna måste därför fortlöpande informera varje elev om hennes eller hans utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Av Skolverkets författningskommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning framkommer att grunderna för betygssättningen ska redovisas för eleverna och vara förenliga med målen i kursplanen och betygskriterierna för kursen. Betygssystemet förutsätter att läraren grundar sin bedömning på varierade bedömningsformer, både muntliga och skriftliga bevis på kunskap och vid flera bedömningstillfällen.

Gymnasieförordningen anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen ska ett sådant stöd ges. Rektorn ska då se till att det upprättas åtgärdsprogram.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i stort sett utgår från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. Elev- och lärarintervjuer visar att eleverna till exempel har möjlighet att arbeta i olika takt med tilldelade uppgifter. Eleverna har möjlighet att examineras via muntliga omprov om de till exempel har problem med skriftliga prov. Svårigheten på de uppgifter som eleverna arbetar med är huvudsakligen anpassade efter elevernas förutsättningar. Genom lärar- och elevintervjuer framgår också att eleverna ges hjälp och stöd ifall de är i behov av det.

Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka vikten av att programansvarig rektor tar ansvar för att elever med svårigheter att nå kunskapsmålen får tillräckligt stöd. Skolinspektionen bedömer, utifrån den information om stödundervisningen som getts i intervjuer med lärare och rektor, att det finns en risk för att stödundervisningen i Samhällskunskap A i allt för hög grad blir beroende av enskilda lärares möjligheter att ge detta stöd. Skolan utarbetar åtgärdsprogram när en elev behöver särskilt stöd för att nå kunskapsmålen för en kurs.

Intervjuer med elever och lärare visar att eleverna får möjlighet att utöva inflytande genom att exempelvis kursmål och betygskriterier förklaras för dem. Däremot framkommer det att programmålen inte visas och förklaras för eleverna. Elev- och lärarintervjuerna visar vidare att undervisande lärare förklarar på vilka grunder betygssättningen sker. Det sker en relativt allsidig bedömning av elevernas kunskaper. De skriftliga proven väger tungt, men det förekommer att även exempelvis prestationer på lektionerna kan räknas in och muntliga omprov förekommer. Eleverna har ett visst inflytande över undervisningen, främst beträffande vad som behandlas men också delvis angående vilka arbetsformer som ska förekomma.

Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

I Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier framhålls vikten av att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för undervisningen och bedömningen av elever i skolan och i olika skolor. Rektor ansvarar för att sådana diskussioner kommer till stånd.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Skolinspektionen bedömer att skolan arbetar för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper i Samhällskunskap A på Bygg-, Fordons- och Industriprogrammet. Intervjuer med lärare och programansvarig rektor visar att det förekommer fortbildning och sammankomster kring likvärdig bedömning. Ett exempel på det senare är de ämneskonferenser som anordnas ett par gånger per läsår, där det finns tid och möjlighet att diskutera frågor rörande likvärdig bedömning.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsråden Christina Aro Östgren och Eleonor Duvander deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi
Enhetschef

Joakim Norberg
Föredragande

Bilaga: Bedömningspunkter